
Анатоль Івашчанка

...няпроста быць
нешматслоўным...

Абразкі

Аднойчы выпадкова пачуў, як радыёдыктарка, пералічваючы жанры, у якіх працуе нейкі малады літаратар, сьмешна зблытала націск: «...апавяданьні, эсэ, абразкі...». Дагэтуль, колькі ні намагаўся, ня мог вынайсьці трапнага назову для жанру сваіх твораў. А тут – знайшоўся...

III

разарваць ноч
разьнесьці да рэшты да аскепкаў
і потым назіраць як уладкоўваецца ствараецца наноў
гэты вар'яцкі PUZZLE...
а раніцай
змываючы з твару грим болю

не глядзець у люстэрка
каб не напаткаць там позірк чужых вачэй
ВОСЕНЬ FOREVER

Па горадзе раскіданыя рэчы.
У горадзе – поўны гармідар.
Пустыя бутэлькі, скамечаныя недапалкі
яшчэ захоўваюць цеплыню нашых вуснаў,
цеплыню нашых пальцаў.
Горад – закінутая кватэра.
А пад нагамі шамаціць апалае лісьце –
пажоўклыя аркушы недапісаных вершаў.

III

Мой Вораг жыве за межамі гэтае зімы. У яго безьліч імёнаў і безьліч абліччаў. Скрозь усе цыклы ўвасабленьняў доўжыцца наш двубой.

Яго прыстанак – гара Рацыі, у міфрылавым зьзяньні якой адбіваецца возера Дабрачыннасьці.

Яго празрыстае цела гайдаецца над ранішнім лесам на нябесных арэлях, што зьвісаюць з распоратай срэбнай хвалі звонкімі нітамі сонечных промняў.

Спрабую наблізіцца, намагаюся зазірнуць у ягоны твар. Дэбільная ўсьмешка маланкі наўсьцяж разрэзвае неба. Ірвуцца ніты арэляў. Працяты вяршалінамі, ён сыцякае на брук, дзе зьмешваецца з крывёй ды ванітамі горада.

Стаю пасярод залевы. Яшчэ адзін *воін сьвятла*.

III

Паўстагоддзя таму знаны настаўнік дзэн прапаведваў у Амерыцы сваё вучэньне, сутнасьць якога была вельмі проста, каб яе растлумачыць. Яна выказвалася ўсяго двума словамі: «*проста сядзеньне*». Тым ня менш, настаўнік быў змушаны надыктаваць не адну сотню старонак, каб данесьці сваё вучэньне да людзей...

Вакол яго заўсёды было шмат вучняў. Але толькі адзін, на думку майстра, сапраўды здолеў навучыцца. Таму, паміраючы, настаўнік быў шчаслівы. Ён ня ведаў, што разам з ім канае і ягонае вучэньне. Той, хто сапраўды здолеў навучыцца, пасля сьмерці настаўніка ніколі ня вымавіў ні ягонае імя, ні сутнасьці вучэньня. Ён проста сядзеў.

3 АЛЕФЫ

In vino – Veritas

Паасобку мы – нішто сабе: някідкія, кожны існуе ў межах пэўных абставінаў, наводдалі ад усемагчымых ідэяў, канцэпцыяў і да т. п.

Але калі мы сыходзімся разам – у вышэйшым значэньні выразу «*прыдумаць на трох*» – нешта ўключаецца ўнутры. «*Мы*» зьнікаем –

філолаг, «чоўнік» і drug-дылер. Кожны займае звычайнае месца, нібы Алеф на вяршыні кабалістычнага трохкутніку. І тады руйнуюцца ўсе ідэі, канцэпцыі і да т. п. Адсюль нараджаецца Veritas...

Выратоўвае адно перыферыйнае думка, што заўтра ніхто ня ўспомніць тае пустое п'янае балбатні.

III

Іду насустрач вясне.
 Жоўтыя вочы сьветлафараў
 крыважэрна ўпіваюцца ў начную
 прастору.
 Лаўлю адбітак тваіх валасоў
 у вокнах апошняга катафалку.
 Няпроста быць нешматслоўным.
 Небаяздольны (*неба, я здольны!*),
 іду прэч ад зімы
 насустрач вясне,
 насустрач сабе.

III

А памятаеш – дах сьпяваў пад нагамі,
 і горад быў з намі –
 мудры і спакойны;
 і чырвоны захад
 спаўзаў па сьпінах нерухомах будаў
 на даху «Аліварыі»?..
 А мы моўчкі сачылі за дыханьнем.
 Мы былі адно –
 два Буды.

III

У ліфце крэсьляцца шумерскія тэксты.
 Навагоднія елкі драпаюць неба
 пірамідальнымі структурамі.
 Арцюр Рэмбо шукае вошак
 у валасах каханай.
 Прыматы ў клетках
 мармычуць ведычныя мантры.
 Дыскатэчны натоўп
 маркітуецца пад бубны шамана.
 Завяршаецца эпоха неаліту.

III

«Зусім ня кожная вестка благая,

і ня кожны набытак – страта,
але сьмерць заўсёды нараджэньне», –
хацеў сказаць ёй,
а вымавіў адно:

«Мае спачуваньні».

Мы ніколі ня будзем ранейшымі,
і старажытная кніга,
якую я часам гартаю перад сном,
ня можа вярнуць нас у першую страфу.
Памятай толькі, што мы –
нібыта два забытыя варыянты
Божага імя;
але той, хто пачуе іх,
ідучы сярод бяззорнай пустэчы,
дашле нам крумкача
з лістом Радасьці.

(СЬВЯДОМАСЬЦЬ ЛЮДСКОЕ ПЛЫНІ)

зьзяюць скрозь зьмяінае шыпеньне
золотокольца сьсерыгібрасслетыцепочки
воўчыя вочы сумны шалёны дзявочы
позірк сьмерць поруч крочыць сочыць *зірк*
за плячом *па чом?* дзяўчо з барадой
радок-парадокс *чыво?* шукаюць ворага
хворага *ага!* вочы *вочывочывочыво*
сьмерць-асілак *асілакасілакасіла* з-за
пляча плача й рыкае брыдка матылёва-
металёвае пяро-брытва

III

корпаемса ў сабе
асьцярожна падбіраем словы
намагаючыся дакапацца да
нейкага-апраўданьня-свайго-існаваньня
да тае пары
пакуль не знаходзім сябе
на белым прасьцірадле правізарскага стала
і чыесьці гумовыя пальцы корпаюцца ў нас
а потым узьнікае тое, чаго так не хапала –
адчуваньне ўласнае выключнасьці:
і ў бірцы на пятцы
і ў нумарку на бірцы

III

«Бітва паміж розумам і думкамі

скончылася пераканаўчай нічыёй», –
вымавіў і прачнуўся.

Рухаемся прыслухоўваючыся,
кахаем прыслухоўваючыся,
жывем прыслухоўваючыся...
«Шчаслівых, –
замілавана рэкаюць з дагератыпаў, –
вы ведаеце тое, што нам ня сьнілася...»

Па горадзе ходзіць п'яная Плачка,
ловячы гукі сваёй мовы...

Моўчкі назіраем, як канае на нашых руках
паэзія.

III

Сядаючы ў невыразна акрэсленае паўкола настольнае лямпы, –
сам-насам з чыстым аркушам – ён ніколі пэўна ня ведае, што выпаўзе
сёньня з-пад стрыжня. Немагчыма прадбачыць ня тое, што жанр твору,
але й нават мову, на якой ён будзе напісаны.

Ён добра ведае, што хутка гэты тэкст будуць усхвалявана прага-
ворваць пра сябе нечыя вусны. Як замову, мантру ці малітву. Але ён
не адчувае ні радасьці з гэтае прычыны, ні адказнасьці – анічога такога.
Адзінае, што ён адчувае – непазьбежнае памяншэньне асьветленага
паўкола пад ціскам акаляючае цемры...

І ён паскарае тэмп, прымушаючы асадку рухацца хутчэй. У *выкш-
талцонным танцы*.

III

Ляціць недапалак і думае: «Толькі ня ў сьметніцу. Не, ня трапіў!»
А то якое ж гэта прыніжэньне парахнець сярод смуроду мёртвых целаў
супляменьнікаў. А так, можна сказаць, жыцьцё ўдалося: былі і напал,
і палёт, і велічны скон у спакойным затуханьні на вільготным асфальце
з адчуваньнем аднасьці з ранішнімі ліхтарамі.

III

надакучыць глядзець на ваду
і на агонь
ніколі не абрыдне сьнегапад

III

вясной усюды знаходжу
згубленыя радкі

СЛОВЫ

літары

якія не заўважаў пад сьнегам

III

прачнуцца з усьмешкай на вуснах і
радасна ступіць у калючыя абдымкі
зімы падобна да тых сектантаў з
прасьветленымі тварамі блукаць па
вулках спаленых гарадоў
заўважаючы ў саляных слупах
абліччы былых сяброў а потым у
прыдарожнай карчме паставіць
сьвечку па душах манекенаў што
мужна загінулі ў баях Гандорскае
вайны

III

Мне кажуць:

«Не абдумвай фразы,
не валаводзься з сэнсам –
патрэбныя словы самі знойдуць цябе».
І я занатоўваю,
ня надта здзіўляючыся,
калі выпадковы радок
раптоўна раскрывае сэнс напісанага.

Мне кажуць:

«Ня слухай нікога,
акрамя свайго свайго сэрца,
ідзі сваім Шляхам».
І я не зважаю на тое, што мой шлях
вельмі нагадвае трамвайны маршрут.
Вусны варушыць незнаёмая мантра,
а пацеркі робяць чарговае кола.

Мне кажуць:

«Не забывайся на тое,
што ты граеш галоўную ролю
ў гісторыі сьвету».
Але я, здаецца, ня чую,
у адрозьненне ад кагосьці яшчэ,
хто ўвесь час крочыў поруч.
І ён перасмыквае затвор,
чакаючы далейшых указаньняў.

СУФІЙСКІ ТАНЕЦ

Калі чэзлыя думкі, бы вужакі,
выпаўзаюць з-пад камянёў памяці,
якія нельга раскідаць,
і нахлынаюць у шыпеньні далёкага прыбою,
яна пачынае свой танец...
І нехта побач руйнуе сьцены,
а нехта проста імкнецца стаць празрыстым
– яна ж вынаходзіць новыя рухі,
і разам з ёй танцуе яе харакство.
З задымленага кута назірае настаўнік.
Ён чакае, калі зьнікне танцорка
і застанецца Танец.

ІЛЮЗІІ, АЛЬБО ПРЫГОДЫ КУМІРА, ЯКІ КУМІРАМ БЫЦЬ НЕ ХАЦЕЎ

Усё пачыналася з наіўных перайманьняў. Зараз яны ўспрымаюцца ўсімі як паэтычны выбух сярод «дрымучага саўка». Для яго ўжо тады гэта было ня больш, як бязьвінная забаўка.

Потым прыйшла сапраўдная знанасьць. Усё магло б тут жа скончыцца, каб не спакуса гуляць далей.

Наступны перыяд быў самы балючы – перыяд «духоўнага ананізму» – сьпірытычнае выкліканьне далёкіх духаў радасьці ад напісанага. І толькі цяпер да яго прыйшло сур'ёзнае стаўленьне да рэлігіі, якую ён вызнаваў. Але было позна. Яго не хацелі ўспрымаць інакшым, чым хацелі. Ён наўмысна стварае лухтовыя тэксты, якія паўсюль праходзяць на «ўра». Чаго вартыя хаця б заявы пра «пачуцьцё штучнага шчасьця», у якім неабходна навучыцца існаваць? Нехта ўжо тады назаве яго Вялікім Махляром.

Аднойчы Куміру прысьніўся сон, які будзе назаліць да канца жыцьця: ён у абліччы Хрыста чытае з тэлесуфлёру тэкст у вечаровых навінах...

Ніхто з ягоных біёграфіаў так і ня здолее адказаць на пытаньне, ці быў Кумір сапраўды шчаслівы. Магчыма, на спачынку нейкае суцяшэньне прыносіў адно прагляд статыстычных зьвестак пра колькасьць дэпрэсіўных юнакоў, якія праз ягоную творчасьць засталіся жыць.